

**MEHNATNI MUHOFAZA QILISH XIZMATLARIDA
STANDARTLAR, TAMOYILLAR VA YONDASHUVLAR****Odiljonova Ruzixon***Andijon davlat texnika instituti**Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi yo'nalishi 3-kurs talabasi**[E-mail:rozixonodiljonova8@gmail.com](mailto:rozixonodiljonova8@gmail.com)*

Annotatsiya: Ushbu maqolada mehnatni muhofaza qilish xizmatlarining asosiy vazifalari, xalqaro va milliy standartlarga asoslangan tartibga solish mexanizmlari, xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratishdagi tamoyillar hamda samarali yondashuvlar yoritilgan. Xususan, mehnat xavfsizligini ta'minlashda tizimli boshqaruv, tavakkalchilikni baholash, profilaktik chora-tadbirlar ko'rish va xodimlarning kasbiy salomatligini nazorat qilish kabi jihatlar muhim o'rin tutadi. Maqolada zamonaviy yondashuvlar, ISO 45001 standartlari, shuningdek, mehnat muhofazasi xizmatlarining ichki korxona tuzilmasidagi o'rni tahlil qilingan. Tadqiqot mehnatni muhofaza qilishda samaradorlikni oshirishga qaratilgan ilg'or tajribalarni o'rganishga asoslangan.

Kalit so'zlar: Mehnatni muhofaza qilish, xavfsiz mehnat sharoitlari, sanoat xavfsizligi, texnika xavfsizligi, mehnat gigiyenasi, tizimli yondashuv, ishlab chiqarish xavflari, kasbiy salomatlik, xavfni baholash, profilaktika, mehnatni muhofaza qilish xizmati.

Kirish: Mehnat muhofazasi — bu insonning mehnat faoliyati davomida yuzaga keladigan salbiy omillardan himoya qilinishini ta'minlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar tizimidir. Bugungi tezkor rivojlanayotgan sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarida mehnat xavfsizligini ta'minlash nafaqat huquqiy majburiyat, balki ijtimoiy mas'uliyat sifatida ham qaralmoqda. Shu sababli mehnatni muhofaza qilish xizmatlarining samarali faoliyati ishlab chiqarishdagi xavf-xatarlarning oldini olishda, xodimlarning sog'lig'i va hayotini saqlab qolishda hal

qiluvchi rol o'ynaydi. Jahon tajribasida qabul qilingan ISO 45001 kabi standartlar, shuningdek, tizimli yondashuv asosida tashkil etilgan mehnat muhofazasi siyosati mehnat jarayonini xavfsiz va barqaror qilishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada aynan shu yo'nalishda amal qilinayotgan tamoyillar, huquqiy asoslar va zamonaviy yondashuvlar yoritiladi.

Mehnatni muhofaza qilish bo'yicha xizmatlar ko'rsatish - bu ishchilarning xavfsizligi, sog'lig'i va farovonligini himoya qilish va ta'minlash, shuningdek, mehnat sharoitlari va mehnat muhitini yaxshilash maqsadida ish joyida faoliyatni amalga oshirishdir. Ushbu xizmatlar yakka tartibda yoki korxonaning maxsus xizmat bo'linmalari yoki tashqi xizmatlarning bir qismi sifatida ishlaydigan kasbiy tibbiyot mutaxassislari tomonidan taqdim etiladi.

Kasbiy salomatlik barcha kasblarda ishchilarning jismoniy, aqliy va ijtimoiy farovonligini oshirish va qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bo'lishi kerak; xodimlarning mehnat sharoitlari bilan bog'liq sog'lig'idan chetlanishlarning oldini olish; xodimlarni mehnat faoliyatida sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatadigan omillar ta'siridan kelib chiqadigan xavflardan himoya qilish; xodimni uning fiziologik va psixologik imkoniyatlariga moslashtirilgan mehnat sharoitlariga joylashtirish va saqlash; Xulosa qilib aytadigan bo'lsak: ishning insonga va har bir kishining o'z ishiga moslashishi. Ishchilarning sog'lig'ini saqlash va mustahkamlash uchun mehnatni muhofaza qilish xizmati o'zi xizmat ko'rsatadigan korxona va unda ishlaydigan ishchilarning maxsus ehtiyojlarini qondirishi kerak. Sanoat, ishlab chiqarish, savdo, qishloq xo'jaligi va boshqa xo'jalik faoliyatining keng doirasi va ko'lamini hisobga olgan holda, hamma uchun mos bo'lishi kerak bo'lgan mehnatni muhofaza qilish xizmati uchun batafsil faoliyat dasturini yoki tashkil etish sxemasini va ishlash shartlarini belgilash mumkin emas. korxonalar va barcha sharoitlarda. XMTning mehnatni muhofaza qilish va mehnatni muhofaza qilish bo'yicha konventsiyasi va mehnatni muhofaza qilish bo'yicha xizmatlar to'g'risidagi konventsiyalariga muvofiq, ishchilarning sog'lig'i va xavfsizligi uchun asosiy javobgarlik ish beruvchilar zimmasiga tushadi. Mehnatni muhofaza qilish xizmatining vazifalari xodimlarning sog'lig'ini himoya qilish va mustahkamlash,

mehnat sharoitlari va mehnat muhitini yaxshilash va umuman korxona sog'lig'ini saqlash, ishchilarga mehnatni muhofaza qilish xizmatlarini ko'rsatish va ish beruvchiga mutaxassislarining maslahatlarini berishdan iborat. O'zi a'zo bo'lgan muayyan mehnat jamoasi manfaatlarini ko'zlab, sog'liq va xavfsizlikning mumkin bo'lgan eng yuqori standartlariga erishish.

Xulosa: Mehnatni muhofaza qilish xizmatlari bugungi kunda har bir tashkilot va korxona faoliyatida muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish, xodimlarning hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilish nafaqat insonparvarlik nuqtai nazaridan, balki iqtisodiy samaradorlik jihatidan ham katta ahamiyatga ega. Maqolada ko'rib chiqilgan standartlar, tamoyillar va yondashuvlar — xususan, ISO 45001 singari xalqaro tizimlar mehnat muhofazasi faoliyatini tartibga solishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Tizimli yondashuv, xavflarni baholash va oldini olishga qaratilgan profilaktik choralar orqali korxonalarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan favqulodda holatlarning oldi olinadi. Shunday ekan, har bir rahbar va mutaxassis mehnat muhofazasi madaniyatini rivojlantirishga mas'uliyat bilan yondashishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Mehnat kodeksi", 2023-yilgi tahrir.
2. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 2014-yil 22-sentabr.
3. ISO 45001:2018 – Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use.
4. Raximov A.A., Karimov B.B. Mehnat muhofazasi asoslari, O'quv qo'llanma. Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021.
5. Zokirov A.I. Texnika xavfsizligi va mehnatni muhofaza qilish, darslik. Toshkent, 2020.

6. Jahon sogʻliqni saqlash tashkiloti (WHO) va Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) rasmiy nashrlari.
7. www.lex.uz – Oʻzbekiston Respublikasining mehnatga oid normativ-huquqiy hujjatlari.
8. www.iso.org – ISO xalqaro standartlar rasmiy sayti.
9. www.ilo.org – Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) rasmiy veb-sayti.
11. Raxmatov B.X. Ish vaqtini meʼyorlash va uning turlari. – Oʻzbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2022.
12. Karimova Z.M., Tursunov A.M. Korxonada mehnatni tashkil qilish. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
13. Toshboev A.B. Mehnat huquqi asoslari. – Andijon: ADTI nashriyoti, 2023.